

Nr 2.

Ankom till riksdagens kansli den 17 maj 1923 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 159 med förslag till lag om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 21 december 1857 (nr 59 sid. 1) om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet, jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 10 mars 1923 dagtecknad proposition, nr 159, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan omförmälda förslag till lag om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 21 december 1857 (nr 59 sid. 1) om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängselskyldighet.

I samband med denna proposition, som hänvisats till särskilda utskottet, har utskottet till behandling förehåft följande med anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

inom första kammaren:

nr 191 av herr *Erik Andersson*, med instämmande av herr *J. B. Johansson*, och

inom andra kammaren:

nr 269 av herr *Hedlund* i Häste.

Den fråga, som i denna proposition föreligger, angående inskränkning i den gemensamma betesrätten å sådan ohägnad betesmark, som i det av propositionen berörda lagrummet avses, är en av de mer svårösta, som kunna framkomma. Under de senare årens utveckling på skogsvårdens område hava konflikterna mellan betesintresset och skogs-

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 11 saml. 2 häft. (Nr 2.)

vårdsintresset blivit alltmera framträdande. I södra och mellersta Sverige torde väl måhända kunna påvisas en minskad betning av hemdjur å skogsmark, men i de norra delarna av landet är sådan betning alltjämt allmän. Särskilt gälla svårigheterna sådana ägor, som omförmålas i § 5 av stängselförordningen, till följd av skogslagarnas skärpta krav på markägarens omvårdnad om skogen och dess återväxt men den på samma gång kvarstående rätten för hans grannar att beta sina djur å hans mark. De bestämmelser, som hittills, sedan 1870-talet, tillkommit till inskränkande av den omförmälda betesrätten, hava flerstädes visat sig icke vara effektiva. På grund härav och då de nu föreslagna nya skogsvårdslagarna innehålla ytterligare skärpta bestämmelser rörande skogsvården, har Kungl. Maj:t framlagt sitt förslag till ett fastare ordnande av förevarande betesspörsmål. Huvudbestämmelserna i förslaget äro dels att å ifrågavarande marker betning av getter och får skall vara förbjuden, där ej annat av Konungen medgives, samt betning av andra hemdjur fri, där den ej av Konungen förbjudes, dels ock att överträdelse av gällande betesförbud skall falla under åtal av allmän åklagare.

*Herr Hed-
lunds i Håste
motion.*

I herr *Hedlunds* i Håste motion yrkas avslag å Kungl. Maj:ts förslag, med anförande bland annat av följande:

»Då Sveriges riksdag senast eller år 1903 hade att taga ställning till väckt förslag om viss ändrad lydelse av § 5 i 1857 års stängselförordning, vilket förslag gick ut på att, sedan kungörelse utfärdats om att skogsodling blivit å ohägnad skogsmark inom visst område utförd, en var vore pliktig att om sina hemdjur hålla sådan vård att de icke inkomme på området, väcktes av tvänne riksdagsmän från Dalarna en motion, vari framhöllos de olägenheter, som inom nämnda landskap och synnerligast i de nordliga delarna därav skulle följa av den föreslagna ändringen. Nämnda olägenheter hänförde sig till det förhållandet, att jordägarna i dessa trakter fått sina skogsskiften utlagda vanligast i stor längd men ringa bredd. Det vore icke ovanligt att finna skogsskiften en halv mil i längd och endast 15 å 20 meter i bredd. Om en jordägare därför bleve hänvisad att uteslutande beta sina kreatur på en sådan skogsmark till följd av att grannen besått vissa delar av sitt bredvid liggande skifte med skogsfrö och därför ägde rätt att utan stängsel hava det fredat, skulle det för den förstnämnda vara omöjligt att hålla sådan vård om sina djur, att de icke komme in på grannens besådda marker. Motionärerna hemställde därför om avslag, åtminstone såvitt Kopparbergs län anginge. Riksdagsutskottet fann riktigheten av vad i nyssberörda motion anförts om förhållandena i Kopparbergs län ej kunna

jävas, samt yttrade vidare: »Nämnda förhållanden torde visserligen icke äga full motsvarighet inom övriga delar av riket, men utskottet kunde dock icke värja sig för farhågan att den tunga, som genom antagande av Kungl. Maj:ts förslag skulle läggas å boskapsskötseln, jämväl i andra betydande delar av riket än Kopparbergs län ej skulle motsvaras av den nytta skogsskötseln tvivelsutan skulle draga därav. — — — — — På grund härav hemställde utskottet om avslag å propositionen.» Utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna utan debatt.

Nyssberörda förhållanden med avseende på skiftesläggningen äga allt fortfarande bestånd beträffande Kopparbergs län och även i viss mån beträffande länen norr därom. Jämför man då de skyldigheter man ville genom sistberörda förslag ålägga den markägande kreatursägaren med vad nu ifrågasatts, måste den tunga å boskapsskötseln, vilken för 1903 års riksdag blev avgörande, anses relativt lindrig mot de fullkomligt tillintetgörande omkostnader man nu ville lägga på get- och fåraveln. Tidigare fordrade man endast sådan omvårdnad om kreaturen att de icke inkomme på visst till sina gränser angivet område, vilken omvårdnad kunde inskränkas till vallning av boskapen, nu fordrar man av en mindre jordägare, vilken, innehavare av ett långsmalt skifte om kanske 15 m. bredd, och som har sin huvudsakliga bärgning av get- och fåravel, att han skall inhägna detta skifte, vilket sannolikt icke kan lämna bete åt hans getter och får.

Ser man emellertid det föreliggande spørsmålet enbart ur synpunkten av kravet på effektivt skydd för skogsåterväxten genom hägnad, lär man dock med hänsyn till de nationalekonomiska intressena böra undersöka, på vilken väg detta skydd kan ernås för billigaste kostnader. Det vill med andra ord säga, man bör göra en jämförande beräkning emellan kostnaderna å ena sidan för inhägnande av kulturfältena och å andra sidan för åstadkommande av fullt effektiva hägnader kring alla betesmarker för getter och får. Det skall då otvetydigt komma att visa sig, att kulturhägnaderna bliva både ifråga om längd och virkesåtgång per längdmeter väsentligt mycket mindre än hägnaderna kring nyssnämnda beteshagar. Lagförslaget uppställer som regel förbud för betning av får och getter annorlunda än i inhägnad beteshage, men det är icke a priori givet att skogsbruket överallt och på varje tid av betesäsongen kräver detta skydd mot kreatursbetning. Klargör man detta för sig och därjämte tager i betraktande, att skogsbruket helt visst är mycket mera ekonomiskt bärkraftigt än den boskapsskötsel, som bedrives av den landets befolkning, som räknas till de små jordbesittarna, så synas inga verkliga skäl föreligga att, där den kulturskyldige skogsägaren anser sig

behöva medelst hägnad skydda skogsåterväxten, låta honom undslippa de därmed förenade kostnaderna och lägga dessa på den mindre bärkraftige kreatursägaren.

Vad här ovan anförts beträffande getter och får gäller även i viss mån övriga beteskreatur.

Då sålunda de skäl som anförts för det föreliggande lagförslaget blivit vederlagda, och då genom lagrådets tolkning av 1857 års stängselsförordning numera varje tvivel avlägsnats ifråga om en markägares rättighet att å sådan honom tillhörig mark, vilken i övrigt är att anse såsom upplåten till gemensamt mulbete, uppföra hägnader för vilket ändamål som helst, får jag vördsamt hemställa, att riksdagen ville besluta att icke bifalla Kungl. Maj:ts föreliggande proposition nr 159.»

Herr Erik
Anderssons
motion.

Herr *Erik Andersson* yttrar i sin motion bland annat:

»Jag anser förslaget om betesförbud *såsom regel* i fråga om getter och får icke böra genomföras. Det delar med övriga förbudsföreskrifter den svagheten att sakna förmåga av smidig anpassning. Denna icke föraktliga egenskap äger däremot det system, som man hittills på detta område följt, nämligen prövningen från fall till fall, efter sig företeende omständigheter, av behovet av förbud i förevarande avseende. Mig veterligen har detta system fungerat utan olägenhet, något som ej heller motsäges av några påvisade fakta i den kungl. propositionen eller i de till grund för densamma liggande handlingarna. När jag alltså måste beteckna det kungl. förslaget i denna del såsom olämpligt och även obehövt, men i allt fall anser möjligheten till meddelande av förbud i särskilda fall mot betande av getter och får fortfarande böra hållas öppen, synes mig saken enklast ordnad så, att man uppger den förut omtalade uppdelningen av hemdjur i två grupper och låter bestämmelserna i mom. 3 andra stycket bli tillämpliga på samtliga slag av hemdjur. Härigenom kommer, fortfarande såsom hittills, att ligga i Kungl. Maj:ts händer befogenheten att, där sådant befinnes erforderligt, meddela förbud mot betande även av getter och får å mark, varom här är fråga; man äger därigenom en så säker garanti, som det med lagstiftning är möjligt att vinna, *mot* att icke förbudet skall drabba utan goda skäl och, sett ur skogsvårdssynpunkt, *för* att det skall bli rådande i alla de fall, där omsorgen om våra skogar det kräver. Och härmed borde det allmännas intressen vara bäst tillgodosedda.

Beträffande slutligen de i mom. 4 upptagna straffbestämmelserna tillåter jag mig även framhålla ett par erinringar. Enligt propositionen skulle åtalsrätt tillkomma ej mindre allmän åklagare och skogsvårdsstyrelse utan

även skogsvårdsstyrelsens tjänstemän, visserligen sådana med högre skoglig utbildning, samt, i det fall att skogsvårdsstyrelse ej finnes, vederbörande skogsstatstjänsteman. Att åtalsrätt tillerkänts allmän åklagare och skogsvårdsstyrelse samt även vederbörande skogsstatstjänsteman må vara i sin ordning, ehuru jag måste bekänna en viss tvekan beträffande lämpligheten av denna bestämmelse, därest begreppet skogsstatstjänsteman skall anses omfatta jämväl den lägre tjänstepersonalen t. ex. kronojägare. Men att åtalsrätten, som här dessutom gäller ett slag av förseelser, vilka hittills icke varit straffbelagda, utvidgas att gälla jämväl skogsvårdsstyrelsens tjänstemän — låt vara med 'högre skoglig utbildning' — synes mig vara att giva densamma en utsträckning, vilken *dels* kan innebära vådor med hänsyn till att åtalsrätt i och för sig är en ömtålig sak och icke minst i de rättsligt sett säkerligen ofta nog svårbedömliga fall, som här kunna uppkomma, *dels ock* förefaller att vara obehöfelig, då sådan rätt tillerkänts vederbörandes huvudman, skogsvårdsstyrelsen, hos vilken det ju alltid är tjänstemannen obetaget att göra anmälan om av honom iakttagen förseelse.

Vidare synas mig de straffbara handlingar, det här är fråga om — de betecknas i förslaget såsom 'förseelser' — vara av den art, att det knappast kan vara påkallat att, liksom vid brott av svårare beskaffenhet, medgiva åtalsrätt utan föregående anmälan av sakägaren. Enligt min mening bör därför 4 momentets 3:dje stycke ändras därhän, att åtal må äga rum allenast efter anmälan av vederbörande målsägare. Jag är förvissad om, att man vid sådant förhållande icke behöver befara, att där en klar överträdelse föreligger, denna icke skulle komma att beivras.»

Vad först själva huvudfrågan beträffar, eller frågan om inskränkning i rätten att beta å dessa marker, vill utskottet erinra om att redan för närvarande sådan inskränkning inom flertalet län är gällande beträffande getter och får. Vidare innehåller 12 § i 1903 års lag angående vård av enskildes skogar befogenhet för Konungen att, där det för skogsåterväxtens skyddande inom visst län provas erforderligt att rätt till bete å skogsmark varder för viss tid av året inskränkt, därom i viss ordning meddela särskilda föreskrifter. Denna bestämmelse, vilken visserligen aldrig lär ha tillämpats, omfattar således även enskild, hägnad mark. Det torde av det anförda framgå, att det egentligen icke är några nyheter, som förslaget i denna del innehåller, utan det avser fastmera att giva mera stadga åt förutvarande bestämmelser. Att, såsom i den förstberörda motionen hemställes, avslå propositionen torde därför

Utskottet.

icke böra ifrågasättas. Däremot synes den gjorda uppdelningen och olikheten mellan första och andra stycket i 3 mom. icke vara erforderlig, utan den i andra stycket angivna regeln kunna gälla även beträffande betning av getter och får. Utskottet ansluter sig härutinnan till vad i den sistberörda motionen anförts och kan alltså inskränka sig till att åberopa detta.

Jämväl beträffande åtalsrätten instämmer utskottet uti den sistberörda motionen i vad avser skogsvårdsstyrelsernas tjänstemän. Men även beträffande styrelserna själva anser utskottet, att de lämpligen böra befrias från åtalsrätt, då i förevarande fall ett utövande därav från deras sida skulle kunna menligt inverka på deras förhållande till allmänheten, och detta desto hellre som det enligt utskottets mening bör förefinnas åtalsrätt även utan anmälan från vederbörande målsägare. Att anställandet av åtal varit beroende på den enskilde målsägarens initiativ därtill har just visat sig vara den kanske mest bidragande orsaken till att de hittills gällande förbudsbestämmelserna blivit så resultatlösa.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag ej kunnat av riksdagen i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande

Kungl. Maj:ts förslag:

Utskottets förslag:

F ö r s l a g

till

Lag om ändrad lydelse av § 5 i förordningen den 21 december 1857 (nr 59 s. 1) om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängelskyldighet.

Härigenom förordnas, att § 5 i förordningen den 21 december 1857 om ägors fredande emot skada av annans hemdjur samt om stängelskyldighet skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 5.

1 mom. Utgöras ägor, emellan vilka stängas skall, av skog, utmark eller beteshage å båda sidor, och finnes ena sidan av stängseln

Kungl. Maj:ts förslag:

märkligen betungas, utan motsvarande nytta; då må, där den sidan ej själv stängseln fordrar, dess stängselskyldighet, efter ty som domaren skäligt prövar, nedsättas under vad i 3 § stadgat är.

2 mom. Finnes emellan ägor, som nu sagde äro, ej stängsel; då skall, så länge det förhållande fortfar, den ohägnade marken anses vara till gemensamt mulbete upplåten, där ej annorlunda avtalat är.

3 mom. Allt betande av getter och får å ohägnad mark, varom här är fråga, vare förbjudet annat än i inhägnad beteshage; dock att Konungen äge efter vederbörande landstings och hushållningssällskaps hörande härifrån medgiva undantag i den mån sådant för vissa län eller delar av län må finnas erforderligt.

Beträffande betande å ohägnad mark av andra kreatur än getter och får äge Konungen, likaledes efter hörande av landsting och hushållningssällskap, antingen meddela förbud mot dylikt bete för länet i dess helhet eller för del därav eller ock föreskriva viss inskränkning i rätten därtill.

4 mom. Den, som i strid mot betesförbud, varom i 3 mom. sägs, med uppsåt släpper kreatur i mark, böte minst tio, högst tvåhundra kronor. Brytes mot förbudet av oaktsamhet, vare straffet böter, högst femtio kronor.

Innefattar förseelse, varom här är fråga, förbrytelse mot allmänna strafflagen, skall gärningen bedömas enligt vad i 4 kap. 1 § strafflagen är för likartat fall stadgat.

Allmän åklagare så ock skogsvårdsstyrelsen och dess tjänstemän med högre skoglig utbildning eller, där skogsvårdsstyrelse ej finnes, vederbörande skogsstatstjänsteman äga lika behörighet att åtala överträdelse av förbud, som nyss sagts.

Böter, som för sådan överträdelse ådömas, fördelas så, att en

Utskottets förslag:

3 mom. Prövas för skogsåterväxtens skyddande inom visst län eller viss del av län erforderligt, att rätt till bete å ohägnad mark, varom här är fråga, varder helt eller i viss mån, såsom beträffande vissa slag av hemdjur eller viss tid av året, förbjuden, ankomme på Konungen att, efter vederbörande landstings och hushållningssällskaps hörande, därom meddela särskilda föreskrifter.

Allmän åklagare äger åtala överträdelse av förbud, som nyss sagts.

Kungl. Maj:ts förslag:

fjärdedel tillfaller åklagaren samt tre fjärdedelar skogsvårdskassan eller, där skogsvårdsstyrelse ej finnes, kronan.

Saknas medel till böternas fulla gäldande, förvandlas de enligt allmänna strafflagen.

Utskottets förslag:

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1923; dock att stadgandet i 3 mom. första stycket skall lända till efterrättelse först från och med den 1 januari 1924, då kungörelsen den 28 januari 1876 (nr 7 s. 1) angående inskränkning i betesrätt å ohägnad mark jämte därtill sig anslutande kungörelser upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1923; skolande genom kungörelsen den 28 januari 1876 (nr 7 s. 1) angående inskränkning i betesrätt å ohägnad mark och därtill sig anslutande kungörelser meddelade betesförbud fortfarande äga tillämpning, till dess desamma varda av Konungen upphävida, men sagda kungörelser i övrigt upphöra att gälla med denna lags ikraftträdande.

B) att de i ämnet väckta motionerna, i den mån de icke kunna anses besvarade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 15 maj 1923.

På särskilda utskottets vägnar:

ARVID LINDMAN.

I detta ärendes slutliga behandling hava deltagit:

från första kammaren: herrar *Borell, Norin, Pers, Nilsson* i Gränebo, *Norling, Fränden* och *Johansson J. B.*

från andra kammaren: herrar *Lindman, Johansson* i Uppmälby, *Hage, Carlsson* i Solberga, *Johansson* i Kälkebo, *Lorichs, Brännström**, *Persson* i Trången och *Andersson* i Rasjön.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Lindman, Borell, Norling, Johansson* i Uppmälby och *Sjöblom*:

I Kungl. Maj:ts förslag såväl till skogsvårdslag som till lag om ändrad lydelse av § 5 i stängselförordningen finnes bestämmelse intagen, att rätt att åtala i de respektive förslagen straffbelagda förseelser skulle tillkomma dels allmän åklagare och dels skogsvårdsstyrelsen och dess tjänstemän med högre skoglig utbildning. I båda förslagen har utskottet hemställt om borttagande av denna rätt för berörda tjänstemän, men beträffande skogsvårdsstyrelserna har utskottet ansett, att de borde hava åtalsrätt, när det gäller förseelser mot skogsvårdslagen, men icke i fråga om överträdelse av betesförbud, som meddelats enligt de nya bestämmelserna i stängselförordningen. Ense med utskottet i den förra delen, anse vi däremot, att skogsvårdsstyrelserna böra få åtala jämväl sistnämnda överträdelser.

Uti sin motivering till skogsvårdslagen har departementschefen framhållit, hurusom skogsvårdsstyrelserna voro de, som hade att eventuellt föra talan om verkställandet av erforderliga återväxtåtgärder, och att man med hänsyn därtill måste känna sig så mycket mera tveksam om det riktiga i att — såsom från vissa håll föreslagits — förlägga befogenheten att påyrka kriminell påföljd allenast hos allmänna åklagaren, som det mången gång skulle bliva samma omständigheter, som komme under utredning och prövning i båda hänseendena. Även vad angår överträdelser av ett enligt stängselförordningen utfärdat betesförbud torde övervakandet av att detta upprätthålles stå i nära samband med tillsynen över skogsvårdslagen och efterföljandet av enligt densamma meddelade föreskrifter. Man bör nämligen ihågkomma, att ett betesförbud kan gälla betning av en markägares hemdjur även å den del av den ohägnade marken som tillhör honom. Det synes oss därför både oegentligt och ägnat att medföra praktiska olägenheter, om skogsvårdsstyrelsen skulle vara förhindrad att i samband med ett ingripande mot markägaren för att framtvinga reproduktionsåtgärder efter en betning av hans hemdjur, som skett mot gällande förbud, tillika påyrka straff för överträdelsen av detta förbud. Och även fränsett möjligheten av ett dylikt samband med annan talan torde en åtalsbefogenhet av ifråga-

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 11 saml. 2 häft. (Nr 2.)

varande slag kunna vara av betydelse. Det intresse för skogsvården, med hänsyn vartill det ifrågavarande förbudsinstitutet föreslås, kan icke alltid påräknas vara tillfinnandes hos en allmän åklagare i samma grad som hos den för skogsvården särskilt tillsatta myndigheten, skogsvårdsstyrelsen.

Då det framlagda förslaget är avsett att få tillämpning även inom Västerbottens och Norrbottens län, där skogsvårdsstyrelser icke finnas, bör vad ovan om dessa anförts där gälla beträffande den skogsstatstjänsteman, som har att taga befattning med enskildas skogar.

Den av oss förordade ändringen beträffande åtalsrätten bör likväl icke medföra någon ~~fatt~~ för skogsvårdsstyrelsen eller skogsstatstjänstemannen att, i likhet med allmänna åklagaren, erhålla del i utdömda böter, utan i händelse någon av de förstnämnda utfört åtalet hela beloppet av böterna tillfalla skogsvårdskassan resp. kronan.

På grund av vad vi sålunda anført, få vi alltså hemställa,

att riksdagen måtte besluta sådan ändring i det av utskottet förordade förslaget, att behörighet att åtala förseelser skall tillkomma jämväl skogsvårdsstyrelse eller, där sådan ej finnes, vederbörande skogsstatstjänsteman, ävensom tillägg till förslagets stadgande om bötesfördelning av innehåll, att där skogsvårdsstyrelse eller skogsstatstjänsteman utfört åtalet, hela bötesbeloppet skall tillfalla skogsvårdskassan eller kronan.